

Gewikt & gewogen

Validatie ZEK Instrument: Opleiden in de School

Janine Haenen, MSc

Lectoraat Educatie • Hogeschool Leiden

drs. T. Kallenberg

Lectoraat Educatie • Hogeschool Leiden

dr. J. Geldens

Kempellectoraat • Hogeschool De Kempel

• juni 2008 •

Met medewerking van:

F.C.M. Rokebrand

Drs. A.J. Kallenberg

Mw. Dr. J. Geldens

Mw. Drs. E. Suasso

Drs. M. Wethlij

Rokebrand Onderwijsmanagement

Hogeschool Leiden

Hogeschool De Kempel

Hogeschool Edith Stein

Fontys Hogeschool

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	1
Opdrachtformulering	1
Uitvoering	1
Conclusies	2
Aanbevelingen	3
Validering van het ZEK-instrument.....	4
Het project ‘Opleiden in de School’	4
Vijf modellen van opleiden in de school.....	5
De kwaliteit van opleiden in de school	6
Het ZEK-instrument	7
Respondenten	9
Steekproef van dit onderzoek	12
Procedure	13
Betrouwbaarheid en validiteit	14
Opleidingscoördinatoren	15
De vragenlijst voor de opleidingsmentoren	19
Vragenlijst voor het opleidingsinstituut	23
Vragenlijst voor de studerenden.....	26
Directeuren	29
Conclusie	33
Discussie.....	36
Literatuur.....	39
Bijlage	41
Vragenlijst voor het opleidingsinstituut	41
Vragenlijst voor de opleidingscoördinatoren	44
Vragenlijst voor de opleidingsmentoren	45
Vragenlijst voor de studerende.....	46

Managementsamenvatting

Opdrachtformulering

In de offertefase, januari 2008, is overeengekomen dat Rokebrand Onderwijsmanagement samen met Hogeschool Leiden een onderzoek uitvoert naar: “de validering van indicatoren voor de kwaliteit van het werkplekleren in het kader van Opleiden in de School uit het daartoe ontwikkelde instrument Zelfevaluatie en Kwaliteit (ZEK)”.

Uitvoering

Deze opdracht is uitgevoerd door mw. J.Haenen MSc, onderzoeker bij het Lectoraat Educatie van de Hogeschool Leiden, onder begeleiding van drs. A.J. Kallenberg, lector Hogeschool Leiden en dr. J. Geldens, associate lector Kempellectoraat van Hogeschool De Kempel. Het projectmanagement en coördinatie is uitgevoerd door F.C.M.Rokebrand.

Gegeven de beperkt beschikbare tijd is gestreefd naar hoogwaardige bijdragen door zowel erkende expertise op het onderwerp als hogescholen met een ruime ervaring op dit dossier te selecteren. Deze opzet is naar ons oordeel gelukt door (vrijwillige en niet bekostigde) inzet van Hogeschool de Kempel, mw. dr. J. Geldens; Fontys Pabo Eindhoven/Veghel, drs. M. Wethlij; Hogeschool Edith Stein, mw. drs. E. Suasso.

Met behulp van deze deskundigen is het onderzoek uitgezet en uitgevoerd. Op 23 mei j.l heeft aan de voornoemde deskundigen van de deelnemende hogescholen een presentatie van de onderzoeksgegevens plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een stevige inhoudelijke discussie over de waarde van het instrument en daarmee samenhangende aanbevelingen.

Conclusies

In de presentatie en de weergave van de conclusies in het rapport blijkt dat alle vragenlijsten voldoende betrouwbaar zijn. Ten aanzien van de validiteit van de vragenlijsten zijn nog enkele onzekerheden, aangezien bij de uitgevoerde factoranalyses de vooraf gemaakte indelingen slechts ten dele naar voren komen. Wanneer nieuwe standaarden op basis van de Principale Componenten Analyses gemaakt worden, dan kunnen de vragenlijsten met meer zekerheid valide genoemd worden.

Kanttekening bij de betrouwbaarheid: soms wordt een bijzonder hoge betrouwbaarheid gemeten. Dit kan komen doordat verschillende vragenlijsten meermalen vragen bevatten, die naar hetzelfde vragen. Een aanbeveling zou kunnen zijn om de vragenlijst op deze vragen in te korten.

Een belangrijke kanttekening in de discussie met deskundigen is de waarde van het instrument en de positie in het proces van kwaliteitsbewaking in het werken met werkpleklers op opleidingsscholen. Er is grote behoefte aan een samenhangende set van afspraken en instrumenten die leiden tot een 'keurmerk' voor opleidingsscholen.

Het instrument ZEK levert daaraan weliswaar een bijdrage, maar vormt slechts een onderdeel van een adequate kwaliteitsbewaking. Het maken van een adequate set van samenwerkingsafspraken is daartoe een eerste voorwaarde (Popeijus, Geldens & Popeijus, 2006). Een recent door het Kempellectoraat in samenwerking met het Ruud de Moorcentrum ontwikkelde gesprekswijzer voor 'Samen opleiden' kan hierbij behulpzaam zijn (Geldens, Meulen, Wouters et al., 2008)

Doordat de statische ondergrens voor analyse en interpretatie niet werd bereikt is een deel van het onderzoek onder directeuren van opleidingsscholen niet opgenomen in de rapportage.

Aanbevelingen

Het oordeel van deskundigen over het onderzoeksresultaat is: de onderzoeksresultaten tonen dat het instrument ‘betrouwbaar’ is. De validiteit van de indeling in de huidige standaarden vergt nadere overweging.

Wij bevelen aan om uitgaande van dit onderzoek en de discussie met deze experts een vervolgopdracht uit te voeren die betrekking heeft op een ‘keurmerk voor opleidingsscholen’. Dit vanuit de formulering van een heldere visie en doelen van ‘opleiden in de school’. Een kritische doorontwikkeling van de huidige situatie is wenselijk. Deze stagneert nu door gebrek aan coördinatie of betrokkenheid van de juiste ‘partijen’.

Wij bevelen aan het onderzoek onder de directeuren van opleidingsscholen alsnog te voltooien en de gegevens daarvan toe te voegen aan het rapport.

Het rapport met de aanbevelingen dient beschikbaar te komen voor opleidingsscholen.

Validering van het ZEK-instrument

Het project ‘Opleiden in de School’

Het concept Opleiden in de School is midden jaren '80 in de Verenigde Staten ontwikkeld (Glaser & Sterenborg, 2004). Het doel is dat scholen een leerwerkcultuur creëren waarin de opleiding van nieuw en zittend onderwijspersoneel plaatsvindt (Kallenberg, 2007).

Op deze manier leiden scholen voor primair onderwijs steeds vaker onderwijspersoneel op binnen hun eigen school of instelling. Dit wordt gedaan in samenwerking met opleidingsinstituten. Opleidingsinstituten en scholen hebben dus samen de verantwoordelijkheid om nieuwe en zittende leraren op te leiden (educatief partnerschap).

Aangezien de school voor een deel vorm geeft aan de opleiding van leraren in opleiding (de hogeschool blijft eindverantwoordelijk voor het opleiden), dient de school een infrastructuur te hebben die bijdraagt aan het opleiden. Voor deze infrastructuur is een vaste opleider in de school aanwezig. Deze opleider is geschoold voor het verrichten van scholing- en begeleidingstaken en er zijn afspraken gemaakt met de lerarenopleiding over de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

Doordat lerarenopleidingen en de werkplek (de school) samenwerken, komen de functies leren, werken, opleiden en professionaliseren binnen een school bij elkaar en wordt de kloof tussen theorie en praktijk verminderd waardoor de praktijkschok voor nieuwe leraren voorkomen kan worden. Dit zijn onder meer redenen dat Opleiden in de School als een ontwikkeling wordt gezien waar scholen mee verder willen (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

De doelen van het project Opleiden in de School zijn zowel kwalitatief als kwantitatief. Zo professionaliseren scholen zich aan de ene kant in het opleiden, waardoor zij de kwaliteit van zittende leraren kunnen waarborgen en nieuw personeel kunnen opleiden. Op deze manier wordt de kwaliteit van nieuwe en zittende leraren en van het onderwijs dat ze geven verhoogd. De kwantiteit wordt daarnaast bevorderd doordat de totale opleidingscapaciteit door opleiden in de school wordt verhoogd (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

Vijf modellen van opleiden in de school

In Nederland zijn verschillende varianten van opleidingsscholen. De varianten verschillen vooral in de mate van verantwoordelijkheid die de school wil nemen in het opleiden van nieuwe leraren. Door de Onderwijsraad worden vijf modellen onderscheiden met oplopende verantwoordelijkheden van de opleidingsschool (Onderwijsraad, 2005c). Hieronder worden deze modellen toegelicht.

Tabel 1. De vijf modellen van de opleidingsschool

Model	Toelichting
1. Schoolstagemodel	De leraar in opleiding doet (eerste) ervaringen op in de praktijk op de stageschool. De lerarenopleiding verzorgt hierbij alle opleidingsactiviteiten.
2. Coördinatormodel	Binnen de school wordt een centrale begeleider aangesteld die de leraren in opleiding en hun mentoren coacht. De lerarenopleiding is verantwoordelijk voor de opleidingsactiviteiten.
3. Partnermodel	De school en de lerarenopleiding werken samen. Zo verzorgt de school (een deel van) het curriculum van de opleiding. Er worden opleiders binnen de school aangesteld die deze opleidingsdelen binnen de school verzorgen. De lerarenopleiding is nog steeds verantwoordelijk voor de vakdidactische en conceptuele onderdelen van de opleiding.

4. Netwerkmodel De school verzorgt een deel van de opleiding. De school stelt een team samen dat verantwoordelijk is voor de delen van de opleiding die gericht zijn op de onderwijspraktijk en de professionele ontwikkeling van de aankomende leraar. Ervaringen uit de praktijk kunnen op deze manier gekoppeld worden aan geleerde theorie. De lerarenopleiding is nog steeds verantwoordelijk voor de meer conceptuele en schooloverstijgende onderdelen.
5. Opleidingsmodel De school verzorgt de hele opleiding en het opleidingsinstituut is verantwoordelijk voor het opleiden van de opleiders in de school en voor de ontwikkeling van vak- en opleidingsdidactiek.
-

Veel scholen zijn al bekend met de eerste twee modellen. Zo zijn studenten van de PABO gewend aan veel stages (Model 1). Ook model 2 komt voor op scholen die hun eigen coördinatoren hebben aangesteld. Aangezien Model 1 en 2 al bekend zijn op de meeste scholen, kan getwijfeld worden of deze modellen ook genoemd moeten worden als opleidingsschool (Kallenberg, 2007).

De kwaliteit van opleiden in de school

De afgelopen jaren hebben lerarenopleidingen en scholen ervaring opgedaan met opleiden in de school en de praktijk laat een grote verscheidenheid aan opleiden in de school zien. De verschillende vormen van opleiden in de school kunnen consequenties hebben voor de kwaliteit.

Het is namelijk niet zo dat alle lerarenopleidingen en scholen al geheel toegerust zijn voor hun nieuwe taak van opleiden binnen de school. Aangezien opleiden in de school een steeds grotere rol speelt binnen de opleiding van zittend en nieuw onderwijspersoneel, is het van belang dat de kwaliteit van opleiden in de school gewaarborgd wordt (Inspectie van het Onderwijs, 2007).

In 2005 bracht de Onderwijsraad een advies uit over hoe de kwaliteit van opleiden in de school kan worden gegarandeerd. Zes voorwaarden werden geformuleerd waaraan opleidingsscholen moeten voldoen (zie Tabel 2).

Tabel 2. Zes voorwaarden voor opleidingsscholen (Onderwijsraad 2005, geciteerd uit Hoffmans & Heegsma, 2007)

-
1. Er is een deskundige en goede opgeleide opleidingsfunctionaris in de school
 2. Studerenden krijgen de gelegenheid ervaring op te doen in gevarieerde onderwijssituaties
 3. Opleiden in de school is structureel verankerd in het personeels- en opleidingsbeleid van de school
 4. De vakinhoudelijke competentie is stevig verankerd in het schoolgebonden opleidingstraject
 5. School en lerarenopleiding werken intensief samen
 6. De afsluiting van het opleidingstraject is transparant en de beoordeling is onafhankelijk
-

Het ZEK-instrument

In deze rapportage staat een instrument, het Zelf Evaluatie Kader (ZEK) centraal. Op basis van een promotieonderzoek (Geldens, 2007) is een proeve voor een kwaliteitskader ontwikkeld voor opleiden in de school in het primair onderwijs. Ter verbetering van de kwaliteit van de leerlingenzorg in scholen en samenwerkingsverbanden is er de afgelopen jaren een zelfevaluatie-aanpak (ZEK) ontworpen. Aan de hand van een digitaal instrument kunnen scholen de kwaliteit van de leerlingenzorg op hun eigen school in kaart brengen, de beoordeling van verschillende betrokkenen (managers, leraren, leerlingen, ouders) expliciteren en door middel van een zelf opgestelde ontwikkelagenda hun verbeterpunten opstellen.

Er zijn instrumenten voor samenwerkingsverbanden en REC's, basisscholen, speciale scholen voor basisonderwijs, scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en voor het voortgezet onderwijs. WSNS+ heeft opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een module 'Opleiden in de school' die kan worden ingepast in het ZEK-kader en de ZEK-instrumenten (Hoffmans & Heegsma, 2007).

Dit onderzoek heeft tot doel de validiteit en betrouwbaarheid van het ZEK-instrument te toetsen. Met dit instrument kunnen scholen aan de hand van een zelfevaluatie-aanpak de kwaliteit van de leerlingenzorg op hun eigen school in kaart brengen en verbeterpunten opmerken. Op deze manier wordt het ZEK-instrument in dit onderzoek ingezet om de kwaliteit van een opleidingsschool te meten (Hoffmans & Heegsma, 2007).

In het ZEK-instrument wordt gebruik gemaakt van standaarden en indicatoren. Een standaard is een omschrijving van een gewenste kwaliteit waarnaar gestreefd wordt. Met een indicator wordt een indicatie van de kwaliteit van een standaard gegeven. Een standaard bestaat dus uit een aantal indicatoren en de standaarden zijn op hun beurt geordend binnen een domein. Er worden vier domeinen onderscheiden, namelijk: 1) het leer- en begeleidingsproces, 2) de condities, 3) de opbrengsten en 4) de relatie opleidingsinstituut – school (Hoffmans & Heegsma, 2007). De respondenten geven hun mening over de indicatoren op een vierpuntsschaal bestaande uit plusjes en minnetjes. Deze schaal loopt van twee minnetjes (zwak) naar twee plusjes (sterk) en tevens kunnen de respondenten voor de optie 'weet ik niet' kiezen. Het '?' hoort niet bij de schaal, aangezien deze optie niet meegenomen wordt in de eindbeoordeling van de standaard. Het '?' betekent: Ik kan geen oordeel geven, weet er te weinig of niets van. Bij veel '?' betekent het dat opleiden in de school onbekend is of dat mensen hierover niet of nauwelijks zijn geïnformeerd (Persoonlijke communicatie, C. Hoffmans, 22-04-2008). Vervolgens beoordelen de respondenten de standaard (behorende bij de indicatoren) met een cijfer van 1 tot en met 4 (van 1 is onvoldoende tot 4 is goed).

Het ZEK-instrument bestaat oorspronkelijk uit vier verschillende vragenlijsten voor vier verschillende doelgroepen, namelijk: 1) het opleidingsinstituut, 2) de opleidingscoördinatoren, 3) de opleidingsmentoren en 4) de studerenden.

Naar aanleiding van overleg met de betrokken PABO's in dit onderzoek, is besloten een vijfde vragenlijst toe te voegen, namelijk een voor de directeuren van de opleidingsscholen. De directeuren fungeren als een extra doelgroep, omdat zij ook een belangrijke spil vormen in het project opleiden in de school. Zij krijgen dezelfde vragenlijst als het opleidingsinstituut.

Respondenten

Aan de validering van het ZEK-instrument hebben vier PABO's meegedaan, namelijk de Edith Stein in Hengelo, de Kempel in Helmond, de Fontys in Eindhoven en de PABO van de Hogeschool Leiden.

Edith Stein

In 2001 is de Edith Stein gestart met een pilotfase van Opleiden in de School. Deze pilotfase duurde drie jaar en hieraan namen vier geselecteerde basisscholen, twintig eerstejaars en twintig derdejaars studenten deel. In dit traject gaan deelnemende studenten vanaf het begin van de opleiding twee dagen per week naar de opleidingsschool.

In een opleidingsteam, met opleidingscoördinatoren en betrokken opleidingsdocenten, wordt besproken welke aspecten van de opleiding in de basisschool verzorgd worden. De formele eindverantwoordelijkheid ligt bij de opleiding.

Gedurende de pilotfase is het aantal scholen en studenten langzamerhand uitgebreid. Deze uitbreiding wil de Edith Stein voortzetten. Het streven van de Edith Stein is uiteindelijk het concept opleidingsschool kwalitatief goed geborgd te krijgen (Glaser & Sterenborg, 2004).

Fontys PABO Eindhoven

Op Fontys PABO Eindhoven nemen ongeveer 1000 studenten deel aan Opleiden in de School. Deze groep studenten bestaat uit 800 voltijdstudenten, 140 deeltijdstudenten en 60 Blended Learning Pabo studenten (een vorm van afstandsonderwijs met terugkomdagen in samenwerking met het NTI).

In totaal heeft Fontys PABO Eindhoven te maken met ongeveer 250 basisscholen. Op Fontys PABO Eindhoven lopen de eerstejaars studenten een dag in de week stage. De tweede- en derdejaars studenten lopen twee dagen per week stage. Op Fontys PABO Eindhoven is in 2001 gestart met een pilot PDS.

In 2005 zijn de bevindingen geïmplementeerd in de totale opleiding, waarbij de voordelen voor alle studenten gelden en aan de bezwaren tegemoet gekomen is. Dit jaar is Fontys PABO Eindhoven als pilot gestart met het in kaart brengen van de kwaliteit van de school als leerwerkplek.

Dit wordt gedaan door een quick-scan (dat lijkt op het ZEK-instrument uit dit onderzoek) gevolgd door een gesprek met een vertegenwoordiging van de school. Deze pilot loopt naast de afname van het ZEK-instrument op Fontys PABO Eindhoven (Persoonlijke communicatie M. Wethlij, 31-03-2008).

De Kempel (Helmond)

Om te kunnen voldoen aan de vraag naar meer flexibele opleidingstrajecten startte pedagogische hogeschool De Kempel in augustus 2001 een experimenteel 'Professional Development School' (PDS)-project. Er werden twee werkplekleeromgevingen ingericht voor het leren onderwijzen van twee derdejaars en twee zij-instromers. In de daarop volgende jaren is het aantal werkplekleeromgevingen geleidelijk aan steeds verder uitgebreid.

Jeannette Geldens, werkzaam op De Kempel, heeft een promotieonderzoek uitgevoerd naar de kwaliteitskenmerken van dergelijke werkplekleeromgevingen die het leren onderwijzen van aanstaande leraren krachtig kunnen bevorderen (Geldens, 2007). Onder een werkplekleeromgeving verstaat zij een door basisschool en hogeschool ingerichte leer- en werkomgeving waarbinnen aanstaande leraren leren onderwijzen.

In haar proefschrift beschrijft ze tevens drie verschillende vormen of scenario's van samenwerking tussen hogeschool en basisscholen (zie ook Geldens&Popeijus, 2007: www.kempel.nl/Flex/Site/Download.aspx?ID=294).

In scenario 1 (*De school als leverancier van stageplaatsen*) is er bij de partnerschool geen intentie een grote rol te spelen in samen opleiden.

In scenario 2 (*De school als medeopleider*) wordt in de partnerschool tenminste een opleider aangesteld in school die verantwoordelijk is voor onder meer de begeleiding van de aanstaande en zittende leraren.

Ten slotte zijn in scenario 3 (*Partners in leren*) de partnerschool, hogeschool en aanstaande leraar, 'partners in leren' (Geldens, 2007).

Op weg naar geïntegreerd opleiden (her)kent De Kempel deze drie scenario's (Commissie Onderwijs Hogeschool de Kempel, 2008). Basisscholen kunnen zich op basis van gegeven criteria plaatsen (Hogeschool de Kempel, 2008).

In het strategisch beleidsplan 2008-2011 van de hogeschool (2008) is nadrukkelijk aangegeven dat verbondenheid tussen hogeschool, werkveld en stagiair wordt beschouwd als noodzakelijke randvoorwaarde voor het aanbieden van krachtige stageplaatsen.

PABO van de Hogeschool Leiden

De PABO van de Hogeschool Leiden vormt samen met de Thomas More PABO in Rotterdam een lerarenopleiding. Sinds 2000 wordt op deze PABO's samen met basisscholen verschillende trajecten aangeboden voor het opleiden van leraren, waarbij de PABO en het opleidingsinstituut samen verantwoordelijk zijn voor het opleiden van leraren. Vanaf 2000 wordt op deze manier van opleiden samengewerkt met scholen van 30 schoolbesturen van zo'n 160 basisscholen in de regio Leiden en Rotterdam (Van Alphen, 2008). Op 3 juli 2007 hebben twaalf schoolbesturen en PABO van de Hogeschool Leiden het convenant 'Opleiden in de School' ondertekend. Hierdoor wordt een gezamenlijke basis gecreëerd waarmee het voor elk schoolbestuur mogelijk wordt om Opleiden in de School op een eigen wijze met de PABO vorm te geven ([http://www.hsleiden.nl/stories/storyReader\\$1414](http://www.hsleiden.nl/stories/storyReader$1414)).

Steekproef van dit onderzoek

In Tabel 3 is de steekproef van dit onderzoek, met achtergrondgegevens, in kaart gebracht.

Tabel 3. Steekproef

	Opl. cöördinatoren	Opl. mentoren	Opl. instituut	Studenten	Directeuren opleidingsschool
Totaal	40	44	41	46	24
Mannen*	9	11	8	8	
Vrouwen	28	28	29	37	
Edith Stein	24	17	16	27	
De Kempel	7	17	11	12	
PABO Fontys	6	6	9	7	
PABO HS Leiden	2	2	5	0	

*NB. Sommige respondenten hebben hun geslacht of naam van de PABO niet ingevuld

Slechts 24 directeuren van een opleidingsschool hebben een vragenlijst ingevuld. Van tevoren is afgesproken dat ernaar gestreefd zou worden 30 respondenten per vragenlijst te verzamelen, omdat dit een minimaal aantal respondenten is om statistische analyses te kunnen interpreteren. Omdat de directeuren van de opleidingsscholen een belangrijke schakel vormen in besluitvorming rond vormgeving van opleiden in de school, is besloten om de statistische analyses voor deze doelgroep binnen het onderzoek toch uit te voeren. Wel moeten de resultaten door de beperkte onderzoeksgroep voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Procedure

Voor de validering van het ZEK-instrument is vooraf afgesproken dat elke vragenlijst door minimaal dertig respondenten moet worden ingevuld. Dat betekent dat op elk PABO ongeveer tien tot vijftien respondenten een vragenlijst in moesten vullen. Voor de werving van respondenten heeft de onderzoeker de Edith Stein en De Kempel een bezoek gebracht, zodat de aanwezig opleidingscoördinatoren en -mentoren de vragenlijsten konden invullen. Tijdens dit bezoek zijn afspraken gemaakt om de andere vragenlijsten via de opleidingscoördinatoren uit te zetten en via de betreffende PABO terug te sturen naar de Hogeschool Leiden. Op de Fontys is geen centrale bijeenkomst geweest met de opleidingscoördinatoren. Hier is afgesproken dat de contactpersoon van deze PABO de vragenlijsten uit zou zetten en terug zou sturen naar de Hogeschool Leiden. Tenslotte is afgesproken dat ook de Hogeschool Leiden respondenten zou leveren voor dit onderzoek. Dit ter aanvulling van de totale respondentengroep. De afname van de vragenlijsten is via de regioregisseur aldaar gegaan.

Tenslotte is bij de verwerking van de ingevulde vragenlijsten de opmerkingen van respondenten, die in de vragenlijst geschreven waren, in een schema verwerkt (zie Bijlage I).

Betrouwbaarheid en validiteit

Bij het controleren van de betrouwbaarheid van een vragenlijst, wordt onderzocht of een vragenlijst tot consistente resultaten leidt; in hoeverre de items van een vragenlijst hetzelfde meten.

Om te spreken van een betrouwbare schaal (in deze vragenlijst 'standaard' genoemd: dit begrip zal verder in deze rapportage gehanteerd worden), wordt gebruik gemaakt van een vuistregel: een standaard is 'goed' wanneer de Cronbach's alpha (α) hoger is dan .80. Een standaard is 'redelijk' wanneer de alpha tussen de .60 en de .80 ligt. Tenslotte is een standaard 'slecht' bij een alpha van lager dan .60 (De Heus, Van der Leeden, & Gazendam, 1995).

Wanneer een alpha onder de .60 (of net erboven) uitkomt, kan onderzocht worden of deze eventueel verhoogd kan worden door verwijdering van een indicator uit de betreffende standaard. Voor het controleren van de validiteit van een vragenlijst wordt onderzocht of de vragenlijst meet wat hij beoogt te meten. Op deze manier wordt gecontroleerd of er geen sprake is van systematische vertekeningen (De Heus, Van der Leeden, & Gazendam, 1995).

Om de betrouwbaarheid en validiteit van het ZEK-instrument te meten, zijn alle ingevulde vragenlijsten ingevoerd in vijf verschillende SPSS-bestanden: voor iedere vragenlijst een SPSS-bestand. Vervolgens is, voor alle SPSS-bestanden, een extra variabele aangemaakt met het gemiddelde van elke standaard. De betrouwbaarheid van elke vragenlijst is onderzocht met betrouwbaarheidsanalyses voor 1) alle indicatoren per standaard (van Deel A en Deel B van de lijst), 2) alle indicatoren per domein (Deel A en Deel B) en 3) de ingevulde oordelen per domein.

Hierna is per vragenlijst de validiteit onderzocht. Dit is allereerst gedaan door een correlatieanalyse uit te voeren met de gemiddelden van de standaarden om te onderzoeken of er een samenhang is tussen de standaarden. Vervolgens is een Principale Componenten Analyse (PCA) met Varimax rotatie met alle indicatoren van de vragenlijst gedaan. Hierbij is per factor onderzocht welke indicatoren hoog op die factor laden.

Op deze manier kan nagegaan worden welke factoren (schalen) binnen de vragenlijst onderscheiden kunnen worden en of deze factoren overeenkomen met de vooraf opgestelde standaarden van de vragenlijst.

Opleidingscoördinatoren

Betrouwbaarheid van de standaarden

In Tabel 4 is de betrouwbaarheid (uitgedrukt in Cronbach's alpha) van elke standaard van Deel A en Deel B van de ZEK-vragenlijst voor de opleidingscoördinatoren weergegeven.

Tabel 4. Betrouwbaarheid van de standaarden van de opleidingscoördinatoren

Standaard	Deel A	Deel B	N
1. School heeft een deskundige Opleidingscoördinator	.83	.72	7
2. School heeft deskundige opleidingsmentoren	.63	.76	6
3. School biedt studenten een compleet leeraanbod	.86	.79	6
4. School biedt studenten een uitdagend opleidingsaanbod	.65	.85	7
5. School biedt studenten mogelijkheden te leren in de praktijk	.75	.70	7
6. School heeft visie op opleiden in de school vastgelegd	.84	.89	7
7. School heeft personeels- en opleidingsbeleid	.72	.76	7
8. School bewaakt kwaliteit van opleiden	.79	.69	6
9. Opleiden in de school is een geslaagd project met voldoende opbrengsten	.48	.72	3
10. Begeleider(s) van opleidingsinstituut stemmen begeleiding af op begeleiding op school	.95	.93	5
11. School geeft mede vorm aan opleiding van opleidingsinstituut	.82	.83	4
12. School is betrokken bij beoordeling van studenten	.76	.60	7
13. School heeft afspraken met opleidingsinstituut vastgelegd	.80	.66	5

In Tabel 4 is te zien dat alle Cronbach's alpha's van Deel A van de vragenlijst (behalve de alpha van standaard 9) boven de .60 uitkomen, dus betrouwbaar zijn. De lage Cronbach's alpha van standaard 9 (.48) kan niet verhoogd worden door een indicator uit de schaal te halen. De lage betrouwbaarheid van deze schaal kan komen doordat deze schaal slechts uit drie indicatoren bestaat.

Verder zou de Cronbach's alpha van een aantal standaarden (Deel A) verhoogd kunnen worden door de verwijdering van een indicator. Zo zou de alpha van standaard 2 verhoogd kunnen worden naar .69 door verwijdering van indicator 6. De alpha van standaard 4 kan verhoogd worden naar .71 door verwijdering van indicator 3. De alpha van standaard 5 kan verhoogd worden naar .83 door verwijdering van indicator 1 en de alpha van standaard 12 kan verhoogd worden naar .84 door verwijdering van indicator 7.

Het is ook mogelijk om de alpha van standaard 13 te verhogen naar .91 door verwijdering van indicator 5. Bij alle gevallen kan betwijfeld worden of het verstandig is de betreffende indicator te verwijderen, aangezien de alpha's van alle genoemde standaarden boven de .60 liggen en de standaard dus (redelijk) betrouwbaar genoemd mag worden. Tevens wordt de Cronbach's alpha niet veel hoger door de verwijdering van een indicator uit een standaard.

Tenslotte is in Tabel 4 te zien dat alle Cronbach's alpha's van de standaarden van Deel B van de vragenlijst voor opleidingscoördinatoren boven de .60 liggen, dus betrouwbaar zijn. Alleen de alpha van standaard 13 zou flink omhoog kunnen (naar .94) door verwijdering van indicator 5.

Betrouwbaarheid van de domeinen

De betrouwbaarheid van de domeinen is onderzocht met betrouwbaarheidsanalyses van de indicatoren per domein en van de ingevulde oordelen per domein.

Dit is alleen gedaan voor domein 1, 2 en 4. Domein 3 bestaat namelijk slechts uit 1 standaard. In Tabel 5 zijn de Cronbach's alpha's van de domeinen weergegeven.

Tabel 5. Betrouwbaarheid van de domeinen van de opleidingscoördinatoren

Domein	Indicatoren Deel A	Indicatoren Deel B	N	ingevulde oordeel	N
1. Leer en begeleidingsproces	.87	.90	33	.67	5
2. Conditie	.87	.84	17	.63	3
4. Relatie school en opleidings- instituut	.88	.85	21	.53	4

In Tabel 5 is te zien dat de Cronbach's alpha's van domein 1, 2 en 4 wat betreft indicatoren van zowel Deel A als Deel B boven de .80 liggen en dus betrouwbaar zijn.

Verder blijkt uit deze tabel dat de Cronbach's alpha's van domein 1 en 2 wat betreft ingevulde oordelen redelijk betrouwbaar zijn.

De alpha van domein 4 ligt daarentegen onder de .60 (niet betrouwbaar) en kan niet verhoogd worden door verwijdering van een indicator.

Validiteit

In Tabel 6 zijn de correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden te zien. Hierin staan de cijfers voor de nummers van de standaarden (1 = standaard 1, enz.).

Tabel 6. correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	1												
2	.52**	1											
3	.34*	.33	1										
4	-.09	.28	.41*	1									
5	.43*	.35	.44**	.40	1								
6	.48	.71**	.39	.43*	.71**	1							
7	.31	.46**	.46**	.36*	.53**	.62**	1						
8	.30	.28	.19	.08	.51**	.48*	.09	1					
9	.44**	.51**	.46**	.30	.53**	.58**	.35*	-.01	1				
10	.54**	.37*	.25	-.06	.28	.40	.52**	.13	.45**	1			
11	.32*	.29	.16	.04	.27	.33	.01	.42*	.25	.19	1		
12	.48*	.19	.19	-.35	-.41	-.35	-.35	.16	.31	.43	.44*	1	
13	.14	.12	-.09	.03	.06	.02	.08	-.05	-.02	.33	.49*	.04	1

* De correlatie is significant bij een van $\alpha = .05$

** De correlatie is significant bij een $\alpha = .01$

Uit Tabel 6 blijkt dat veel van de standaarden significant met elkaar correleren. Dit betekent dat er een samenhang bestaat tussen deze standaarden. Om deze samenhang nader te bekijken, is een Principale Componentenanalyse (PCA) uitgevoerd.

Wanneer met alle indicatoren van Deel A van de vragenlijst van de opleidingscoördinatoren een PCA wordt uitgevoerd, geeft SPSS een foutmelding. Dit kan komen doordat indicator 12.2 veel missende waarden bevat. Om deze reden wordt deze indicator uit de PCA weggelaten. Uit de PCA zonder indicator 12.2 blijkt op basis van het knik-criterium (De Heus, Van der Leeden, & Gazendam, 1995) dat er zeven factoren (schalen) binnen deze vragenlijst onderscheiden kunnen worden.

Zo blijkt dat bijna heel standaard 5 (behalve indicator 1 en 6) en heel standaard 6 (behalve indicator 1) hoog laden op factor 1 (die 19.96% van de variantie van de vragenlijst verklaart).

Ook is te zien dat de helft van standaard 1 (indicator 4, 5, 6 en 7) en heel standaard 10 hoog laden op factor 2 (16.16% verklaarde variantie). Op factor 3 (12.66% verklaarde variantie) laadt bijna heel standaard 13 (behalve indicator 5) en indicator 12.6 hoog. Heel standaard 11 laadt hoog op factor 4 (11.3% verklaarde variantie).

Tevens valt op dat bijna heel standaard 3 (behalve indicator 3) hoog laadt op factor 5 (9.23% verklaarde variantie). En de indicatoren 3, 4, 5 en 6 van standaard 8 en bijna heel standaard 12 (behalve indicator 5 en 6) laden hoog op factor 6 (8.27% verklaarde variantie).

De verdere interpretatie van deze PCA is lastig, omdat niet alle indicatoren op een eenduidige wijze hoog laden op een factor (zo is in factor 7 geen patroon te herkennen) en omdat sommige indicatoren op geen enkele factor hoog laden en sommige indicatoren op meerdere factoren hoog laden.

Uit de betrouwbaarheidsanalyse blijkt tevens dat de genoemde zes factoren een hoge betrouwbaarheid hebben. Zo is de alpha van factor 1 en 2 .91. Verder is de alpha van factor 3 is .85 en de alpha van factor 4 is .82.

Tenslotte is de alpha van factor 5 .85 en is de alpha van factor 6 .75.

De vragenlijst voor de opleidingsmentoren

Betrouwbaarheid van de standaarden

In Tabel 7 is de betrouwbaarheid (uitgedrukt in Cronbach's alpha) van elke standaard van Deel A en Deel B van de vragenlijst voor de opleidingsmentoren weergegeven.

Tabel 7. Betrouwbaarheid van de standaarden van de opleidingsmentoren

Standaard	Deel	Deel	N
	A	B	
1. School heeft deskundige opleidingscoördinator	.83	.64	7
2. School heeft deskundige opleidingsmentoren	.78	.60	6
3. School biedt studenten een compleet leeraanbod	.88	.71	6
4. School biedt studenten een uitdagend opleidingsaanbod	.72	-.03	7
5. School biedt mogelijkheden voor leren in de praktijk	.74	.69	7
6. School heeft visie op opleiden in de school vastgelegd	.92	.90	7
7. School heeft personeels- en opleidingsbeleid	.72	.83	7
8. School bewaakt kwaliteit van opleiden	.75	.79	6
9. Opleiden in de school is een geslaagd project met voldoende opbrengsten	.65	.50	3
10. Begeleider(s) van opleidingsinstituut stemmen begeleiding af op begeleiding op school	.94	.96	5
11. School geeft mede vorm aan opleiding van opleidingsinstituut	.91	.80	4
12. School is betrokken bij beoordeling van studenten	.72	.39	7
13. School heeft afspraken met opleidingsinstituut vastgelegd	.98	.85	5

Uit bovenstaande tabel blijkt dat alle standaarden van Deel A van de vragenlijst van de opleidingsmentoren een Cronbach's alpha hebben boven de .60 en dus betrouwbaar zijn.

Een aantal standaarden kunnen een hogere alpha krijgen door verwijdering van een indicator. Zo kan de alpha van standaard 1 verhoogd worden naar .85 door verwijdering van indicator 4. Standaard 2 kan een alpha krijgen van .81 door verwijdering van indicator 1. Standaard 4 kan een alpha krijgen van .81 door verwijdering van indicator 3. Tenslotte kan de alpha van standaard 12 verhoogd worden naar .86 door verwijdering van indicator 7.

Voor alle standaarden geldt dat het verwijderen van een indicator uit een standaard niet nodig is, aangezien de alpha's van alle standaarden voldoende is om de standaard betrouwbaar te noemen.

De standaarden van Deel B van de vragenlijst zijn daarentegen niet allemaal betrouwbaar (zie Tabel 7). Zo is de alpha van standaard 4 negatief, wat komt door een negatief gemiddelde covariantie tussen de indicatoren. Ook standaard 9 en standaard 12 hebben een lage alpha, wat betekent dat deze standaarden niet betrouwbaar zijn. De alpha van standaard 9 kan nog verhoogd worden naar .66 door verwijdering van indicator 3. Deze schaal wordt op deze manier voldoende betrouwbaar, maar er blijven dan wel slechts twee indicatoren van deze schaal over. De alpha van standaard 12 kan slechts verhoogd worden naar .45 door verwijdering van indicator 5 (wat deze standaard nog altijd niet betrouwbaar genoeg maakt).

Ook de betrouwbare standaarden (van Deel B) kunnen een hogere alpha krijgen door verwijdering van een indicator. Zo wordt alpha van standaard 11 .90 door verwijdering van indicator 4 en de alpha van standaard 2 kan nog omhoog naar .68 door verwijdering van indicator 6. De alpha's van de andere standaarden kunnen niet of slechts weinig verhoogd worden door verwijdering van een indicator.

Betrouwbaarheid van de domeinen

De betrouwbaarheid is alleen berekend voor domein 1, 2 en 4, omdat domein 3 uit slechts 1 standaard bestaat. In Tabel 8 zijn de Cronbach's alpha's van de domeinen weergegeven.

Tabel 8. Betrouwbaarheid van de standaarden per domein van de opleidingsmentoren

Domein	Indicatoren Deel A	Indicatoren Deel B	N	ingevulde oordeel	N
1. Leer en begeleidingsproces	.91	.86	33	.66	5
2. Conditie	.87	.93	17	.79	3
4. Relatie school en opleidings- instituut	.97	.82	21	.38	4

Alle Cronbach's alpha's van de domeinen, behalve die van het ingevulde oordeel van domein 4, zijn boven de .60, dus betrouwbaar. De alpha van het ingevulde oordeel van domein 4 kan slechts verhoogd worden naar .45 (wat niet voldoende betrouwbaar is).

Validiteit

In Tabel 9 is de correlatieanalyse tussen de gemiddelden van de standaarden weergegeven. Hierin staan de cijfers voor de nummers van de standaarden (1 = standaard 1, enz.).

Tabel 9. Correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	1												
2	.60**	1											
3	.22	.29	1										
4	.10	.41	.62**	1									
5	.28	.79**	.50*	.68**	1								
6	.53	.20	.58*	.43	.46	1							
7	-.20	.47	.53*	.46	.58*	.48	1						
8	.33	.82**	.64*	.47	.78**	.29	.64*	1					
9	.54*	.30	.23	.31	.53*	.80**	.26	.01	1				
10	.88**	.57**	.24	.17	.43	.30	.00	.52	.59**	1			
11	-.20	.05	.14	.05	.11	-.02	.62*	.27	.69*	.13	1		
12	.83**	.46*	.35	.13	.54*	.30	.12	.60*	.75**	.84**	.03	1	
13	.90	.93	.56	.73	.97*	.91	.69	1.0**	.81	.93	.30	.84	1

* De correlatie is significant bij een alpha van .05 (2-tailed)

** De correlatie is significant bij een alpha van .01 (2-tailed)

In tabel 9 is te zien dat veel van de standaarden met elkaar correleren en dus met elkaar samenhangen. Om te onderzoeken welke indicatoren samen een schaal vormen, is een PCA uitgevoerd. Bij het uitvoeren van de PCA van alle indicatoren van Deel A van de vragenlijst voor opleidingsmentoren wordt een foutmelding gegeven. Dit kan komen doordat 1 van de variabelen teveel missende waarden bevat.

Na het controleren van alle variabelen op teveel missende en het eruit halen van indicatoren met teveel missenden waarden, geeft de PCA nog steeds een foutmelding. Dit kan liggen aan het beperkt aantal respondenten van de vragenlijst: wanneer meer respondenten de vragenlijst invullen, wordt een teveel aan missende waarden ondervangen.

Vragenlijst voor het opleidingsinstituut

Betrouwbaarheid van de standaarden

In Tabel 10 is de betrouwbaarheid (uitgedrukt in Cronbach's alpha) van elke standaard van Deel A en Deel B van de vragenlijst voor het opleidingsinstituut weergegeven.

Tabel 10. Betrouwbaarheid van de standaarden van de opleidingsinstituut

Standaard	Deel A	Deel B	N
3. School biedt studenten een compleet leeraanbod	.85	.90	6
4. School biedt studenten een uitdagend opleidingsaanbod	.78	.59	7
5. School biedt mogelijkheden voor leren in de praktijk	.78	.65	7
8. School bewaakt kwaliteit van opleiden	.92	.79	6
9. Opleiden in de school is een geslaagd project met voldoende opbrengsten	.64	.22	3
10. Begeleider(s) van opleidingsinstituut stemmen begeleiding af op begeleiding op school	.89	.56	5
11. School geeft mede vorm aan opleiding van opleidingsinstituut	.84	.58	4
12. School is betrokken bij beoordeling van studenten	.79	.52	7
13. School heeft afspraken met opleidingsinstituut vastgelegd	.77	.70	5

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, zijn alle standaarden van Deel A van de vragenlijst betrouwbaar, aangezien elke Cronbach's alpha boven de .60 uitkomt. De Cronbach's alpha's van een aantal standaarden kan verhoogd worden door een indicator uit de standaard te verwijderen.

Dit is het geval bij standaard 4 (door verwijdering van indicator 3 wordt de alpha .82), bij standaard 12 (door verwijdering van indicator 7 wordt de alpha .84) en bij standaard 13 (door verwijdering van indicator 5 wordt de alpha .81). Toch wordt aangeraden bij geen van de standaarden de genoemde indicatoren te verwijderen, aangezien de oorspronkelijke Cronbach's alpha's voldoende zijn om de standaard betrouwbaar te noemen.

Tevens blijkt dat de Cronbach's alpha's van standaarden 4, 9, 10, 11 en 12 van Deel B van de vragenlijst (net) onder de .60 ligt, waardoor getwijfeld kan worden aan de betrouwbaarheid van deze standaarden. De Cronbach's alpha's van standaard 11 en 12 kunnen verhoogd worden (respectievelijk naar .67 bij verwijdering van indicator 1 en naar .67 bij verwijdering van indicator 7). De andere Cronbach's alpha's kunnen niet verhoogd worden door verwijdering van een indicator.

Betrouwbaarheid van de domeinen

De betrouwbaarheid is voor domein 1 en 4 berekend, aangezien de domeinen 2 en 3 slechts uit 1 standaard bestaan. In Tabel 11 zijn de Cronbach's alpha's van deze domeinen weergegeven.

Tabel 11. Betrouwbaarheid van de domeinen

Domein	Indicatoren	Indicatoren	N	ingevulde oordeel	N
	Deel A	Deel B			
1. Leer en begeleidingsproces	.89	.84	20	.72	3
4. Relatie school en opleidings- instituut	.92	.63	16	.75	4

De domeinen 1 en 4 voor zowel Deel A, Deel B als voor het ingevulde gemiddelde zijn betrouwbaar.

Validiteit

Om te onderzoeken of de gemiddelden van de standaarden met elkaar samenhangen is een correlatieanalyse gedaan (zie Tabel 12). In Tabel 11 staan de cijfers voor de nummers van de standaarden (1 = standaard 1, enz.).

Tabel 12. Correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden

	3	4	5	8	9	10	11	12	13
3	1								
4	.26	1							
5	.46*	.69**	1						
8	.32	.59**	.79**	1					
9	.27	.45*	.46*	.56**	1				
10	.45*	.57**	.54**	.46*	.57**	1			
11	.29	.38*	.52**	.49*	.22	.58**	1		
12	.43*	.60**	.69**	.47*	.43*	.72**	.58**	1	
13	.42	.51	.18	.38	.37	.48*	.49	.68**	1

* De correlatie is significant bij een alpha van .05 (2-tailed)

** De correlatie is significant bij een alpha van .01 (2-tailed)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het merendeel van de standaarden met elkaar correleren en dus met elkaar samenhangen. Om vervolgens te onderzoeken welke indicatoren hetzelfde meten, is een PCA met alle indicatoren van Deel A van de vragenlijst voor het opleidingsinstituut uitgevoerd.

Op basis van het knik-criterium in de Scree Plot van de PCA (De Heus, Van der Leeden, & Gazendam, 1995) kan geconcludeerd worden dat er twee factoren binnen de vragenlijst onderscheiden kunnen worden.

Uit de PCA blijkt dat veel van de indicatoren van de vragenlijst hoog laden op de eerste factor. Deze factor heeft een eigenwaarde van 24.70 en verklaart 49.41% van de variantie.

De tweede factor heeft een eigenwaarde van 8.61 en verklaart 17.22% van de variantie. Deze factor is alleen lastig te interpreteren, omdat zes van de indicatoren die hoog laden op factor 2, ook hoog laden op factor 1.

Verder laden zeven indicatoren hoog op factor 2, maar deze factoren komen uit verschillende standaarden wat interpretatie van deze factor moeilijk maakt.

Tenslotte is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd met factor 1 (de indicatoren die hoog laden op factor 1). Hieruit blijkt dat deze factor erg betrouwbaar is, met een Cronbach's Alpha van .95.

Vragenlijst voor de studerenden

Betrouwbaarheid van de standaarden

In Tabel 13 is de betrouwbaarheid (uitgedrukt in Cronbach's alpha) van elke standaard van zowel Deel A als Deel B van vragenlijst voor studerenden weergegeven.

Tabel 13. De betrouwbaarheid van de standaarden voor de studerenden

Standaard	Deel A	Deel B	N
3. School biedt studenten een compleet leeraanbod	.74	.56	6
4. School biedt studenten een uitdagend opleidingsaanbod	.71	.84	7
5. School biedt mogelijkheden voor leren in de praktijk	.71	.58	7
9. Opleiden in de school is een geslaagd project met voldoende opbrengsten	.55	-.05	3
11. School geeft mede vorm aan opleiding van opleidingsinstituut	.81	.73	4
12. School is betrokken bij beoordeling van studenten	.77	.62	7

Bijna alle standaarden van deel A van de vragenlijst van de studerenden zijn betrouwbaar (met een alpha boven de .60). Alleen de alpha van standaard 9 zit net onder de .60. Deze alpha kan niet verhoogd worden door verwijdering van een indicator. Daarnaast heeft deze standaard weinig (slechts drie) indicatoren, wat mede een oorzaak kan zijn dat de alpha van deze standaard laag is.

Ook de alpha van de andere standaarden kan niet verhoogd worden door een indicator uit de schaal te verwijderen. Maar de alpha's van de overige standaarden zijn hoog genoeg om de standaard betrouwbaar te noemen.

Verder is in de tabel te zien dat de alpha van standaard 9 van Deel B (net als bij Deel A) laag is (-.05). Wederom kan deze niet verhoogd worden door verwijdering van een indicator. Verder blijkt dat standaard 3 en standaard 5 van Deel B ook een lage alpha (onder de .60) hebben. De alpha van standaard 3 kan verhoogd worden naar .61 door verwijdering van indicator 3. De alpha van standaard 5 kan niet verhoogd worden.

De alpha's van de overige standaarden zijn hoog genoeg om de standaarden betrouwbaar te noemen.

Betrouwbaarheid van de domeinen

Tevens is de betrouwbaarheid per domein berekend. Dit is alleen gedaan voor domein 1 en 4. Domein 2 bestaat niet in deze vragenlijst en domein 3 bestaat slechts uit 1 standaard. In Tabel 14 zijn de Cronbach's alpha's van de domeinen weergegeven.

Tabel 14. Betrouwbaarheid van de domeinen van de studerenden

Domein	Deel A	Deel B	N	ingevulde oordeel	N
1. Leer en begeleidingsproces	.88	.82	20	.57	3
4. Relatie school en opleidingsinstituut	.82	.82	16	.72	4

Uit Tabel 14 blijkt dat de domeinen 1 en 4 zowel voor Deel A als Deel B van de vragenlijst voor studerenden ‘goed’ betrouwbaar zijn (met een alpha boven de .80). Domein 1 is wat oordelen betreft net niet betrouwbaar te noemen (met een alpha van .57). De alpha van het ingevulde oordeel van domein 1 zou nog omhoog kunnen naar .65 door verwijdering van standaard 2 van de vragenlijst. Domein 4 is wat oordelen betreft wel betrouwbaar.

Validiteit

Allereerst is een correlatieanalyse met de gemiddelden van de standaarden van deze vragenlijst uitgevoerd (zie Tabel 15). In Tabel 14 staan de cijfers voor de nummers van de standaarden (1 = standaard 1, enz.).

Tabel 15. Correlaties van de gemiddelden van de standaarden

	3	4	5	9	11	12
3	1					
4	.408*	1				
5	.452**	.715**	1			
9	.041	.364	.121	1		
11	.310	.424*	.361*	.059	1	
12	.524**	.354	.434*	.252	.432*	1

* De correlatie is significant bij een alpha van .05 (2-tailed)

** De correlatie is significant bij een alpha van .01 (2-tailed)

In Tabel 15 is te zien dat veel van de standaarden met elkaar correleren en dus samenhangen. Met een PCA is onderzocht welke indicatoren met elkaar samenhangen en een schaal vormen. Op basis van het knik-criterium van de PCA (De Heus, Van der Leeden, & Gazendam, 1995) kunnen twee factoren onderscheiden worden. De eerste factor heeft een eigenwaarde van 9.24 en verklaart 27.16% van de variantie van de vragenlijst. De eigenwaarde van de tweede factor is 4.37 en verklaart 12.85% van de variantie.

Uit de PCA blijkt dat de meeste indicatoren hoog laden op de eerste factor of op de tweede factor. Zo blijkt dat heel standaard 9 en heel standaard 12 hoog laden op factor 1. Tevens blijkt dat bijna heel standaard 5 en alle indicatoren van standaard 11 hoog laden op factor 2. Verder is het moeilijk om meer patronen te identificeren in de PCA.

Tenslotte blijkt uit de betrouwbaarheidsanalyse dat de verkregen factoren ook betrouwbaar zijn: factor 1 heeft een alpha van .88, net als factor 2.

Directeuren

Betrouwbaarheid van de standaarden

In Tabel 16 is de betrouwbaarheid (uitgedrukt in Cronbach's alpha) van elke standaard van Deel A en Deel B van de ZEK-vragenlijst voor de directeuren van de opleidingsscholen weergegeven.

Tabel 16. Betrouwbaarheid van de standaarden van de directeuren

Standaard	Deel A	Deel B	N
3. School biedt studenten een compleet leeraanbod	.81	.78	6
4. School biedt studenten een uitdagend opleidingsaanbod	.80	.74	7
5. School biedt studenten mogelijkheden te leren in de praktijk	.76	.85	7
8. School bewaakt kwaliteit van opleiden	.84	.78	6
9. Opleiden in de school is een geslaagd project met voldoende opbrengsten	.80	.72	3
10. Begeleider(s) van opleidingsinstituut stemmen begeleiding af op begeleiding op school	.91	.97	5
11. School geeft mede vorm aan opleiding van opleidingsinstituut	.85	.85	4
12. School is betrokken bij beoordeling van studenten	.70	.77	7
13. School heeft afspraken met opleidingsinstituut vastgelegd	.76	.90	5

In Tabel 16 is te zien dat alle standaarden van zowel Deel A als Deel B van de vragenlijst (zeer) betrouwbaar zijn (sommige standaarden hebben zelfs een Cronbach's Alpha ver boven de .60).

Betrouwbaarheid van de domeinen

De betrouwbaarheid van de domeinen is onderzocht met betrouwbaarheidsanalyses van de indicatoren per domein en van de ingevulde oordelen per domein. Dit is alleen gedaan voor domein 1 en 4. Domein 2 en 3 bestaan namelijk slechts uit 1 standaard.

In Tabel 17 zijn de Cronbach's alpha's van de domeinen weergegeven.

Tabel 17. Betrouwbaarheid van de domeinen van de directeuren

Domein	Indicatoren Deel A	Indicatoren Deel B	N	ingevulde oordeel	N
1. Leer en begeleidingsproces	.84	.91	20	.45	5
4. Relatie school en opleidings- instituut	.88	.88	21	.74	4

Alle domeinen van Deel A en Deel B zijn wat betreft de indicatoren betrouwbaar. Domein 1 is wat betreft ingevulde oordelen niet betrouwbaar en kan ook niet betrouwbaar worden door verwijdering van een standaard. Domein 4 is wat betreft ingevulde oordelen wel betrouwbaar.

Validiteit

In Tabel 18 zijn de correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden te zien. Hierin staan de cijfers voor de nummers van de standaarden (1 = standaard 1, enz.).

Tabel 18. correlaties tussen de gemiddelden van de standaarden

	3	4	5	8	9	10	11	12	13
3	1								
4	.09	1							
5	.52*	.35	1						
8	.32	.41	.49	1					
9	.53*	.56**	.65**	.36	1				
10	.38	.45*	.26	.10	.52*	1			
11	.49*	.43	.18	.24	.44	.53*	1		
12	.58*	.39	.66**	.72**	.49*	.51*	.42	1	
13	.35	.32	.34	.36	.50*	.16	.34	.07	1

* De correlatie is significant bij een van $\alpha = .05$

** De correlatie is significant bij een $\alpha = .01$

Uit Tabel 18 blijkt dat veel, maar niet alle, standaarden significant met elkaar correleren. Dit betekent dat er een samenhang bestaat tussen de standaarden met een significante correlatie.

Vervolgens is een Principale Componentenanalyse (PCA) uitgevoerd. Uit de Scree Plot van de PCA blijkt dat er vijf factoren (schalen) binnen de vragenlijst onderscheiden kunnen worden. In deze PCA zijn een aantal patronen te onderscheiden. Zo blijkt dat de standaarden 10 en 11 hoog laden op factor 1, die een verklaarde variantie van 36.64% heeft. Verder laadt bijna heel standaard 4 (behalve indicator 3) hoog op factor 2, die een verklaarde variantie heeft van 16.39%. Standaard 8 (behalve de indicatoren 2 en 5) laadt hoog op factor 4, die een verklaarde variantie van 9.58% heeft.

Tenslotte laadt bijna heel standaard 13 (behalve indicator 5) hoog op factor 5, die een verklaarde variantie van 6.87% heeft. Factor 3, met 12.14% verklaarde variantie, is moeilijk te interpreteren. Getwijfeld kan worden aan de validiteit van de standaarden 3, 5, 9 en 12, aangezien de indicatoren van deze standaarden hoog laden op twee of meer factoren, waardoor een patroon moeilijk waar te nemen is.

Conclusie

Opleidingscoördinatoren

Geconcludeerd kan worden dat alle standaarden van Deel A van de vragenlijst, behalve standaard 9, betrouwbaar zijn. De lage betrouwbaarheid van standaard 9 kan komen doordat deze standaard uit slechts drie indicatoren bestaat en deze kan niet verhoogd worden. Tevens zijn de standaarden van Deel B en de domeinen 1, 2 en 4 van Deel A en Deel B betrouwbaar.

Verder zijn de standaarden 3, 11 en 13 valide, aangezien deze standaarden bijna in hun geheel op 1 factor hoog laden en dus op zichzelf een schaal vormen. Andere standaarden kunnen beter samen een nieuwe standaard vormen (zoals standaard 5 samen met 6, de helft van 1 samen met 10 en de helft van 8 samen met 12), aangezien deze factoren samen hoog laden op een bepaalde factor. De samengenomen (delen van) standaarden zouden dan valide zijn.

Ten slotte blijkt dat de gevonden factoren betrouwbaar zijn.

Opleidingsmentoren

Geconcludeerd kan worden dat alle standaarden van Deel A van de vragenlijst van de opleidingsmentoren betrouwbaar zijn. De standaarden van Deel B van de vragenlijst zijn daarentegen niet allemaal betrouwbaar. Zo zijn de standaarden 4, 9 en 12 niet betrouwbaar. Alleen standaard 9 kan betrouwbaar worden door verwijdering van een indicator, waardoor deze standaard wel nog maar uit slechts twee indicatoren bestaat. Ook kan geconcludeerd worden dat bijna alle domeinen betrouwbaar zijn.

De validiteit van de vragenlijst van de opleidingsmentoren kan niet te bepaald worden. Dit komt omdat de PCA niet uitgevoerd kan worden, wat waarschijnlijk te maken heeft met het beperkte aantal respondenten en de vele missende waarden in het databestand (wat de variantie van de variabelen aantast).

Wel kan geconcludeerd worden dat veel van de oorspronkelijk gemaakte standaarden met elkaar samenhangen. Een eenduidige conclusie over de validiteit van deze vragenlijst zou in een vervolgonderzoek met een grotere respondentengroep verkregen kunnen worden.

Opleidingsinstituut

Er kan geconcludeerd worden dat alle standaarden van Deel A van de vragenlijst betrouwbaar zijn. Van Deel B blijken de standaarden 9, 11 en 12 niet betrouwbaar te zijn. Alleen de standaarden 11 en 12 kunnen betrouwbaar worden door verwijdering van een indicator.

Daarnaast blijkt dat het merendeel van de standaarden met elkaar samenhangt en dat er slechts 1 factor (schaal) in deze vragenlijst onderscheiden kan worden: een algemeen ‘Opleiden in de School’-factor die op zichzelf valide (zonder de enkele indicatoren mee te rekenen die laag/negatief laden op deze factor) en betrouwbaar is.

De oorspronkelijke standaarden komen dus niet uit de PCA naar voren en kunnen dus niet valide worden genoemd. Er kan over gedacht worden om de indicatoren die laag of negatief laden op de enige factor van de vragenlijst, te verwijderen, omdat deze indicatoren niet meten wat de andere indicatoren (die wel hoog laden op deze factor) meten.

Studerenden

Er kan geconcludeerd worden dat bijna alle standaarden van deel A van deze vragenlijst betrouwbaar zijn. Alleen standaard 9 is (net) niet betrouwbaar, maar kan betrouwbaar worden door verwijdering van een indicator, waardoor wel slechts twee indicatoren in deze standaard overblijven.

Ook op Deel B is standaard 9 niet betrouwbaar (en kan niet betrouwbaar worden). Omdat standaard 9 zowel voor Deel A als voor Deel B niet betrouwbaar is en niet betrouwbaar kan worden, kan geadviseerd worden deze standaard uit de vragenlijst te verwijderen of om bij de interpretatie van deze schaal rekening te houden met de lage betrouwbaarheid van de standaard.

Verder zijn standaard 3 en standaard 5 van Deel B ook niet betrouwbaar. Alleen standaard 3 kan betrouwbaar worden door verwijdering van een indicator. De overige standaarden van Deel B zijn wel betrouwbaar, net als domein 1 en 4.

Tenslotte kunnen slechts twee factoren (schalen) in deze vragenlijst onderscheiden worden. Zo vormen heel standaard 9 en heel standaard 12 samen een schaal. Ook bijna heel standaard 5 en heel standaard 11 vormen samen een schaal. Deze samengenomen standaarden kunnen als schaal bij benadering valide worden genoemd. De andere standaarden komen als zodanig niet uit de PCA naar voren, waardoor niet kan worden geconcludeerd dat ze valide zijn.

Directeuren

Allereerst moet bij de interpretatie van de vragenlijst van de directeuren opgemerkt worden dat door het lage aantal respondenten slechts voorzichtige conclusies mogen worden getrokken. Hiermee rekening houdend, blijkt dat de standaarden van deze vragenlijst betrouwbaar zijn, evenals de domeinen.

Verder kunnen er vijf factoren (schalen) onderscheiden worden in de vragenlijst. Zo blijkt dat de meeste indicatoren van de standaarden 4, 8 en 13 hoog laden op een eigen factor en als zodanig valide kunnen worden genoemd. Standaard 10 en 11 laden samen hoog op een factor en vormen samengenomen een valide schaal (deze standaarden correleren ook significant met elkaar).

De overige standaarden komen niet als eenduidige schalen uit de PCA naar voren, waardoor getwijfeld kan worden aan hun validiteit.

Discussie

Tijdens de dataverwerking deden zich twee problemen voor.

Allereerst was de vraag wat de functie is van het vraagteken (?) binnen de schaal van antwoordmogelijkheden: of het vraagteken als optie van de schaal meegenomen moest worden, of dat het vraagteken buiten de schaal gehouden moest worden. Hiervoor is de maker (Hoffmans, 2007) geraadpleegd. Zijn antwoord was dat het vraagteken niet als onderdeel van de schaal gezien moet worden (dus de schaal blijft een vierpuntsschaal). Naar aanleiding van zijn antwoord is besloten het vraagteken daarom als een 'missende waarde' te behandelen.

Het tweede probleem was dat de verschillende antwoordmogelijkheden (-- - + ++) (te) dicht bij elkaar staan. Daardoor vulden heel veel respondenten bij verschillende indicatoren twee antwoordmogelijkheden in. De vraag was hoe een dergelijk antwoord verwerkt moest worden: als een missende waarde (want het is officieel geen antwoordmogelijkheid van de schaal) of als een waarde tussen beide antwoordmogelijkheden (bijvoorbeeld 2.5 of 3.5) in. In overleg is besloten deze manier van antwoorden als halve cijfers (1.5, 2.5 enz.) te behandelen, omdat dit het werkelijke antwoord van deze respondenten was en omdat de dataset van de vragenlijst anders teveel missende waarden zou bevatten.

Een advies is om de lay-out van de schaal te veranderen. Door de antwoordmogelijkheden verder uit elkaar te zetten en door onder elke antwoordmogelijkheid een leeg rondje of vierkantje te zetten (die aangevinkt moet worden) voorkom je dat respondenten een rondje om twee antwoordmogelijkheden zetten. Tevens kan voor de lay-out geadviseerd worden het lettertype te vergoten: een respondent vond het lettertype van de vragenlijst namelijk erg klein.

In het algemeen kan de opmerking worden gemaakt dat de vragenlijst te veel vragen (indicatoren) bevat. Aan de hoge betrouwbaarheid van het merendeel van de standaarden (en factoren) kan ook worden afgeleid dat veel vragen hetzelfde meten. Hieruit kan afgeleid worden dat indicatoren die naar hetzelfde vragen uit de vragenlijst zouden kunnen worden gehaald.

(Te) veel vragen kan er ook toe leiden dat sommige respondenten de neiging hebben in een zelfde tendens te blijven antwoorden (steeds dezelfde optie aankruisen, want dat is ‘snel’ en ‘makkelijk’), wat een reden zou kunnen zijn dat de alpha van de meeste standaarden zo hoog is.

Ook moet opgemerkt worden dat de ZEK-vragenlijst oorspronkelijk bedoeld is om de kwaliteit van de leerlingenzorg op eigen school te meten (Hoffmans & Heegsma, 2007) en dus oorspronkelijk niet ontwikkeld is voor het meten van de kwaliteit van opleiden in de school. Hierdoor kan afgevraagd worden of alle aspecten van opleiden in school wel naar voren komen in deze vragenlijst: is dit instrument voldoende om het project opleiden in de school te meten of missen er onderwerpen?

Zo is tijdens een overleg met de betreffende PABO's geconstateerd dat vragen over de visie en het beleid van de PABO's wat betreft het project Opleiden in de School (vanuit welk uitgangspunt gewerkt wordt op de verschillende PABO's) mist in de vragenlijst.

Een aanbeveling zou kunnen zijn om andere instrumenten (of artikelen over opleiden in de school) met de ZEK-vragenlijst te vergelijken om te onderzoeken of de standaarden overeen komen en om eventueel missende onderwerpen toe te voegen.

Een vervolgonderzoek zou bijvoorbeeld kunnen zijn om de standaarden van de ZEK-vragenlijst te vergelijken met de indicatoren uit het onderzoek van Geldens (2007).

Tevens zijn de doelen van het ZEK-instrument niet geëxpliciteerd. Voor verdere conclusies en aanbevelingen over het gebruik van dit instrument om de kwaliteit van opleiden in de school te meten, dienen deze doelen bekend te zijn.

Een sterk punt van de ZEK-vragenlijst is, is dat het instrument, door middel van verschillende versies van de vragenlijst, op maat is gemaakt voor de verschillende onderzoeksgroepen die belangrijk zijn binnen het project Opleiden in de School. In elke vragenlijst zijn alleen die standaarden geselecteerd die voor deze respondentengroep relevant zijn.

Verder is de respondentengroep van dit onderzoek niet helemaal representatief, omdat de respondenten van de Edith Stein oververtegenwoordigd zijn in de steekproef. Ook bestond de respondentengroep van de vragenlijst van de directeuren uit minder dan 30 respondenten.

Aangeraden wordt om de vragenlijsten op grotere schaal af te nemen voor eenduidige conclusies over de validiteit en betrouwbaarheid van de vragenlijsten. Tevens was bij de Kempel bij Deel B van alle vragenlijsten het hokje waarin een kruisje (bij optie 'ik wil dit verder ontwikkelen') bij het printen weggevallen. Aan alle opleiders van het opleidingsinstituut is dit doorgegeven en zij zouden dit doorgeven aan de scholen.

Ook miste bij de vragenlijst van de opleidingscoördinatoren op de Kempel de antwoordmogelijkheden van indicator 12.2. Daarom hebben sommige respondenten deze indicator niet beantwoord.

Tenslotte wordt bij de vragenlijst van het opleidingsinstituut niet duidelijk gevraagd naar de naam van de opleidingsschool. Wel wordt er naar de 'schoolnaam' gevraagd, maar dit werd niet door iedereen geïnterpreteerd als de naam van de opleidingsschool. Er wordt daarom aangeraden dat er in deze vragenlijst expliciet een vraag moet komen van: 'naam van de opleidingsschool'.

Literatuur

- Commissie Onderwijs Hogeschool de Kempel. (2008). *Ruimte voor Leren*. Helmond: Hogeschool de Kempel.
- De Heus, P., Van der Leeden, R., & Gazendam, B. (1995). *Toegepaste data-analyse*. *Technieken voor niet-experimenteel onderzoek in de sociale wetenschappen*. Utrecht: Lemma.
- Geldens, J. J. M. (2007). *Leren onderwijzen in een werkplekleeromgeving. Een meervoudige casestudy naar kenmerken van krachtige werkplekleeromgevingen voor aanstaande leraren basisonderwijs (Proefschrift Radbouduniversiteit Nijmegen)*. Helmond: Kempellectoraat, Hogeschool de Kempel.
- Geldens, J. J. M., & Popeijus, H. L. (2007). *Van leverancier van stageplaatsen naar partners in leren*. Helmond: Kempellectoraat, Hogeschool de Kempel.
- Geldens, J., Meulen, M. v. d., Wouters, I. & Popeijus, H. L. (2008). *Gesprekswijzer Samen Opleiden* (flyer en achtergronddocument). Heerlen: Ruud de Moorcentrum OU en Kempellectoraat.
- Glaser, R., & Sterenborg, I. (2004). *Klim op de zwerfkei die je weg verspert en geniet van het uitzicht (David Baird). Het project opleidingscholen: terugblik en blik vooruit*. Hogeschool Edith Stein.
- Hoffmans & Heegsma (2007). Zelfevaluatiekader opleiden in de school. ZEK OIS kader, versie 2.0.
- Hogeschool de Kempel. (2008). *Veranderen en verankeren. Strategisch beleidsplan 2008-2011*. Helmond: Hogeschool de Kempel.
- Inspectie van het Onderwijs (2007). *Opleiden in de School*. Kwaliteitsborging en toezicht. Studie.
- Kallenberg, A. J. (2007). *Opleiden van leraren bij institutionele samenwerking: Een vierluik*. Heerlen: Ruud de Moor Centrum, Open Universiteit Nederland.
- Onderwijsraad (2005c). *Leraren opleiden in de School*. Den Haag: Onderwijsraad.

Popeijus, H. E., Geldens, J. & Popeijus, H. L. (2006). Samen opleiden: een gedeelde verantwoordelijkheid. *Velon tijdschrift voor lerarenopleiders*, 27(3), 13-22.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Boston, MA : Allyn & Bacon.

Van Alphen, W. P. (2008). *Samen (op)leiden*. Interne notitie. Leiden: Hogeschool Leiden.

[http://www.hsleiden.nl/stories/storyReader\\$1414](http://www.hsleiden.nl/stories/storyReader$1414), geraadpleegd op 17 april 2008.

<http://www.kempel.nl/Flex/Site/Page.aspx?PageID=152&Lang=NL>, geraadpleegd op 16 april 2008.

Bijlage

Kwalitatieve validatie van het ZEK-instrument:

Opmerkingen van respondenten bij het invullen van de vragenlijst

Algemene opmerking: vooral standaard 13 is lastig in te vullen voor de respondenten: veel vraagtekens.

Vragenlijst voor het opleidingsinstituut

Domein	Opmerking
Algemeen	De lijst is lastig in te vullen
Persoonsgegevens	Er wordt niet duidelijk gevraagd wat de naam is van de opleidingsschool is (er staat 'schoolnaam:'). Daarom is dit door veel opleiders van het opleidingsinstituut niet ingevuld.
Persoonsgegevens	De functie 'opleider van het opleidingsinstituut/PABO' staat er niet bij.
standaard 3 indicator 1 (breed leeraanbod)	Dit is afhankelijk van de groep studerende
standaard 3 indicator 4 (leeraanbod is doorgaande lijn)	Dat is afhankelijk van de leervraag van de student
standaard 3 indicator 5 (samenhang van leeraanbod)	Dat is afhankelijk van de leervraag van de student
standaard 4 indicator 2 (studerende leren van elkaar)	Dat wordt gestuurd door de PABO.
standaard 5 indicator 1 (de leerdoelen van de student staan vast)	Vanuit de PABO
Standaard 5	Je kunt hiermee de basisschool niet beoordelen maar dit is meer gericht op de PABO.
standaard 9 indicator 1, 2 en 3	Afhankelijk van de student
Standaard 12	Beoordeling op basis van documenten en opdrachten vanuit de PABO

Domein 1 standaard 5 indicator 5 (op school staan de leerdoelen vast)	Wie bepaalt dat? De school of de PABO
Standaard 5	Theorie en opdrachten aangeleverd door PABO. School biedt praktijk, niet eigen theorie.
standaard 9 indicator 1	Bekwamer dan...?
standaard 12 indicatoren 1 t/m 6	Instrumenten aangeleverd door de PABO. School heeft zelf geen criteria, alleen subjectief oordeel van de mentor.
Algemeen	Wat te doen als je opleider bent van meerdere opleidingsscholen?
Standaard 3	Moeilijk te beoordelen door de terminologie
Standaard 4	Beter/duidelijker in te vullen
standaard 5 indicator 2 en 3	Dubbele vragen, daardoor onduidelijk
standaard 5 indicator 2	Is dit het opleidingstraject van de student?
standaard 8 indicator 6	Dubbele items
standaard 9 indicator 2	Dit is afhankelijk van de student
Algemeen	Term 'school' kan beter de term 'stageschool' worden genoemd
standaard 12 indicator 4	'Beoordeling van' kan beter 'beoordeling door' worden.
Standaard 3	Er wordt niets gevraagd over begeleiding/begeleidingsstijl of niveau
Standaard 4	Ik vind de indicatoren niet bij de standaard passen. Met name het woord uitdagend past niet.
Standaard 5 indicator 1	Deze vraag kan niet. Dat bepalen student en mentor in overleg.
Standaard 9 indicator 1	In welk opzicht? Ten opzichte van wat?
Algemeen	Wellicht kan er iets in komen te staan over de taken/verantwoordelijkheden van de stagebegeleider, mentor, opleidingscoördinator?

Algemeen	Ik mis het bestuur in deze lijn als partij
Standaard 5 indicator 1	Wordt door henzelf bepaald vanuit Kempelcompetenties
Standaard 12 indicator 3	Criteria zijn aangedragen door de Kempel
Standaard 12 indicator 7	Doet studerende zelf vanuit de Kempel, dus is op school niet nodig
Standaard 3	Het begrip leeraanbod verder omschrijven. Wat wordt er onder aanbod verstaan?
Standaard 3	Geen lesaanbod wel leergebied. Geen lesaanbod in de basisschool, wel op de PABO.
Standaard 11	Wat wordt bedoeld? De Kempel geeft vorm aan de opleiding.
Algemeen	Woord 'school' zorgt voor verwarring; is dat de opleiding of de basisschool?
Algemeen	Veel opleiders van het opleidingsinstituut geven aan dat de vragenlijst moeilijk is in te vullen en dat veel vragen niet van toepassing zijn/moeilijk te beantwoorden zijn door hen,
Algemeen	Moeilijk in te vullen door te klein lettertype
Algemeen	Het is niet duidelijk of de vragenlijst betrekking heeft op 'opleiden in de school' in het algemeen of als specifiek project
Standaard 11	Als pabodocent weinig zicht op
Algemeen	Bij de functie staat geen optie voor 'pabodocent'

Vragenlijst voor de opleidingscoördinatoren

Domein	Opmerking
Persoonsgegevens	Functie opleidingscoördinator wordt op de Edith Stein niet gebruikt. Hier wordt het opleider in de school (iob) genoemd. Hierdoor was er verwarring over de in te vullen functie.
Persoonsgegevens	'ik heb de zelfevaluatie gericht op' : is niet door iedereen ingevuld. Niet helemaal duidelijk of je iets aan moet kruisen/zelf in moet vullen.
standaard 2 indicator 2	Vaag. Welke deskundigheid wordt bedoeld? Van de leerkracht zelf?
standaard 5 indicator 1	De school heeft geen leerdoelen bepaald.
Algemeen	Afspraken zijn wel vastgelegd, maar worden in de praktijk niet altijd nageleefd.
Standaard 4 indicator 3	(studiedagen)
Standaard 9 indicator 1	Bekwamer dan...?
Algemeen	Opleidingsmentor = leerkracht, opleidingscoördinator = opleidingsmentor (De Fontys)

Vragenlijst voor de opleidingsmentoren

Domein	Opmerking
Standaard 5 indicator 1	Doelen: ja, maar we bekijken per student waar we aan gaan werken
Standaard 9 indicator 2	Afhankelijk van de student
Standaard 5 indicator 1	Nee, is persoonlijk per persoon bepaald
Standaard 9 indicator 2	Per student verschillend
Algemeen	Duurde langer dan 10 minuten
Standaard 6 indicator 1	Eerste 'is' kan weg
Standaard 6 indicator 2	Eerste 'is' kan weg
Standaard 6	Te veel vragen
Standaard 3	'Wat wordt bedoeld met leeraanbod?'
Standaard 3 indicator 3	Dat pas je aan op de student. De 1 kan meer dan de ander.
Standaard 5 indicator 1	Pabo geeft leerdoelen aan
Standaard 5 indicator 4	Stage is voornamelijk praktijk
Standaard 5 indicator 5	Pabo geeft de meeste opdrachten met bijbehorende theorie
Standaard 6 indicator 1	Wat is 'zittend' ?
Standaard 7 indicator 1 en 2	Gericht op de student?
Standaard 9	Wie zijn de begeleiders van de Pabo? De intern opleider basisonderwijs (= opleidingscoördinator)?
Algemeen	Veel onderdelen waar ik als mentor geen zicht op heb en dus voor mij niet te beoordelen zijn.
Algemeen	De termen zijn niet duidelijk. We gebruiken student, iob' er en mentor, stage (of opleidingsschool) en pabo.
Standaard 3	'inbreng van de student zelf'

Standaard 13	'Hier heb ik geen inzicht in'
Standaard 5, indicator 1	De student heeft eigen leerdoelen
Standaard 5, indicator 2	Per student verschillende, eigen initiatief
Standaard 5, indicator 7	Initiatief van student op vraag

Vragenlijst voor de studerende

Domein	Opmerking
Standaard 12 indicator 4	'Wat is eenduidig?'
Standaard 12 indicator 5	'Wat is transparant?'
Standaard 4 indicator 3	'Wat versta je onder interne scholing? Studiedagen?'
Standaard 11 indicator 1	'Wat betekent curriculum?'
Standaard 11 indicator 2, 3 en 4	'Zijn hetzelfde?'
Standaard 11 indicator 2	Stage?
Standaard 4, indicator 3	Scholing → studiedagen